

ZƏRİFƏ ƏLİYEVƏ – 100

Ürək odu – göz işığı

*Unudulmaz müəllimim, akademik
Zərifə xanım Əliyevanın əziz xatirəsinə...*

ANA! Öz tutumuyla bu varlıqla müqayisə olunası iki ruhi-müqəddəs tanıyıram: Çörək və Qurani-Kərim. Bu sözün – varlığın bütün canlılarda gücü, anlamı eynidir. Bala-övlad yolunda, dünyaya gətirdiyinin yolunda həyatından belə keçmək qüdrəti. Mütləq məhəbbətin bir nümunəsi. Gəlin etiraf edək ki, bu qan yaddaşından gələn məhəbbətin də dərəcələri olur, belə deyək ki, daha böyükləri, nəhəngləri olur. Və bu nəhəng hisslər, sevgilər zərif analarımızın qəlbində olur. Analar övladlarını laylalarla, bayatılarla oxşayırlar. Övladlar analarını “Ana” Cəfər Cabbarlı şeiriylə...

Zərifə xanım haqqında bir Ana kimi danışanda öz müşahidələrimdən başqa, xatirəsi həmişə mənə əziz olan iki gözəl insanın – müəllimlərimin sözləri yada düşür. Professor Zəhra xanım Quliyeva və dosent Ləzifə xanım Əliyevanın (Ləzifə xanım Zərifə xanımın böyük bacısı idi). Onlar danışdırlar ki, Zərifə xanım övladlarına fanatik məhəbbətli bir Ana idi. İşdə müxtəlif otaqlardakı telefonlardan (çox nəzərə çarpmasın deyə) dəfələrlə zəng edib evdə qoyub gəldiyi ciyərparalarını soruşardı. Və bu telefon danışığından yalnız birini dinləyən adam heç vaxt onu unutmaz, bir ananın övladlarına olan məhəbbətinin ifadəsini ömrü boyu özülüylə gəzdirdirdi...

Onun həyat yoldaşı – o zamanlar Azərbaycan KP MK-nın birinci katibi Heydər Əlirza oğlu Əliyevə olan münasibətindən bir anın şahidi olmuşdum: Ləzifə xanımgildə balaca nəvəsi Eminin ad günündə (anam İldız xanımla mən də orada idim) dünənki televiziya ilə verilən iclasda Heydər Əlirza oğlunun böyük çıxışından söhbət düşəndə Zərifə xanımın gözlərini, üzünün ifadəsini heç zaman unutmam. Bircə onu dedi ki, mən nəfəsimi dərmədən bütün çıxışı dinlədim, heyran olmuşdum.

Zərifə xanım yeri gələndə çox incə yumorla danışdı. Gülarə xanım da (Zərifə xanımın bacısı) doğmaları, çox yaxınları ilə şux zarafatlar edirdi. O məclisdə Ləzifə xanım bir balaca soyuqlamışdı, Gülarə xanım bunu görcək gülə-gülə dedi ki, Ləzi bacı (o, Ləzifə xanımı məhribancasına belə çağırırdı) eybi yoxdu, keçib gedəcək, təkli xəstələmək, ancaq ölməyək. Zərifə xanımın zərif, olduqca yerində olan yumorundan Zəhra xanım, Ləzifə xanım, kafedramızın onunla həmyaş olan dosentləri Səkinə xanım, Rəfiqə xanım saatlarla gözəl xatirələr danışdılar. Səkinə xanım və Rəfiqə xanım indi də danışırık. İncə, zərif, yerinə düşən yumor, yüksək zövq sahiblərinə, geniş dünyagörüşünə əslzadələrə məxsus əlamətdir və çox təəssüf ki, bu, dünyada bütün yaranmışlara nəsib olan xoşbəxtlik deyil. Bu səadət Zərifə xanımın saysız bəzək-lərindən, tale vergilərindən biri idi.

Allah-təala onu valideynlərindən də yarıtmışdı. Dünyanın ən dəyərlili kişilərindən biri, xeyirxahlarından biri, alimlərinin biri, siyasi xadimlərinin biri, ləyaqət sahiblərindən, seçilmişlərindən, tanınmışlarından biri, varlığıyla Azərbaycanın tarixi bir mərhələsi olan Əziz Əliyevin ailəsində dünyaya gəlmişdi Zərifə xanım. Anası Leyli xanım xanım-lar xanımı, ağıl-zəkası bir dünyanı idarə edəcək bir güc, nur sahibi idi. Leyli xanımın da söhbətləri heç vaxt unudulmıyacaq gözəllikdə idi. O söhbətlərdən bir epizodu xatırladım. Leyli xanım danışdı ki, həyat yoldaşı Əziz müəllim uzun müddət Vətəndən uzaqda işləyirmiş. O vaxt uşaqların böyüyü Ləzifənin (Leyli xanımın dilindən deyirəm) əlindən tutub Mircəfərin (Mircəfər Bağirov) qəbuluna getdim, xahiş elədim ki, Əziz Əliyev) Azərbaycan qayıtsın, nə iş verir, versin, lap adi iş olsun. O da qayıtdı ki: Leyli xanım, Əziz Azərbaycana gəlsə o heç bir işdə işləyə bilməz, ona layiq olan yer ancaq mənim yerimdir, onu da mən tutmuşam. Bunu deyib bir xeyli sonra Mən də gözlemədiyim cavabdan sonra

heç bilmədim nə deyər, sağollaşıb gəldim evimizə.

Zərifə xanımın böyük qardaşı, professor Tamerlan Əziz oğlu Əliyev Tibb Universitetində terapiya kafedrasının müdiri idi. Ürəyimdə bir kitablıq söz, məhəbbət var onun ünvanına. İnşallah, ömür vəfa eləmə yazacağam. Ancaq bircə onu deyim ki, bu yaşım qədər doğmalarım, dostlarım, müəllimlərim qarışıq lap yaxından tanıdığım əzizlərimin bir siyahısı var ürəyimdə. Mən Allahımı heç vaxt unutmam, ancaq o adamların Tanrı dərğahında hörmətlərinə güvənib dara düşəndə yalnız ürəyimdə pıçılıyla Allahdan sonra onları köməyimə çağırıram. O kiçik siyahıda Hüseyin babam var. Onlardan biri də Tamerlan müəllimdir. Böyük, çox böyük ləyaqət sahibi, nur daşıyıcısı, professor Tamerlan Əziz oğlu Əliyev! Mənim üçün həmişə canlı olan müqəddəs insan!

Bu böyük ailənin, nəsil-şəcərənin Zərifə xanımla bağlı hər bir üzvü Dilbər xanım, akademik Cəmil Əliyev haqqında saatlarla danışmaq imkanım var. Ancaq bu xatirə yazının qəbul olunmuş reqlamentinə uyğunlaşmalıyam.

Bir ailənin iki üzvü – olduqca böyük şəxsiyyətlərdən dünyaya gələn övladların genetik varisliyi valideynlərin və övladların böyük xoşbəxtliyidir.

Sevil xanımın qeyri-adi çoxşaxəli istedadının, savadının, təvazökarlığının, mədəniyyətinin bu səviyyədə olmasında atasının və Zərifə xanımın müstəsna rolu olmuşdur. Uzun illər bundan əvvəl Zərifə xanımla anamın arasında olan bir söhbəti heç cürə unuda bilmirəm. O söhbət Ləzifə xanımgilin evində Ləzifə xanım, qızı Svetlana xanım və Gülarə xanımın yanında olmuşdu. Zərifə xanım deyirdi ki, Sevil (o vaxtlar Sevilin 16-17 yaş olardı) bir tək çörəyi (arasında pendir) qayaladı belə atır, tullamır, büküb qoyur ki, sonra yeyərəm. Atası ölkənin birinci yox, lap yüzüncü adamı olan qız ya oğlan uşağından bu cür nümunə, hətta deyirdim ki, müqəddəs davranış nədir hadisə idi, lap elə indən özümdə nədir həyat və qibtə doğurardı...

Zərifə xanım alim idi. Adı böyük hərflərlə yazılan alim. Zamanı qabaqlayan. Onun bir neçə istiqamətdə apardıdığı işlər illər keçəndən sonra daha da aktuallaşır, gərəkli olur, qiyməti daha da artır. Məsələn, gözün peşə xəstəlikləri ilə əlaqədar Sovet İttifaqında yaradılan ilk sanballı elmi laboratoriya. Onun rəhbərlik etdiyi, böyük ideyaları reallaşdıran bu kollektivin gördüyü işlərin elmi nəticələri bütün dünyada qəbul olunurdu. Əslində, akademik Zərifə xanım Əliyeva dünyada bu elmi istiqamətin pioneridir. Heç də təsadüfi deyil ki, o, SSRİ Tibb Elmləri Akademiyasının yüksək Averbax Mükafatına layiq görülmüşdü. Akademik Zərifə xanım Əliyevanın məşğul olduğu elmi istiqamətlərdən biri də iridodiagnostikaya həsr olunan ilk elmi monoqrafiyanın aparıcı müəlliflərindən olması idi.

Zərifə xanım bu günü uzun illər əvvəl görüb, tibbi deontologiyaya aid qiymətli elmi-fəlsəfi əsərlər yazıb mərkəzi mətbuatda çap elətdirmişdi.

O, Moskvada nəşr olunan o zamankı SSRİ-nin ən nüfuzlu oftalmoloji elmi dərgisi olan “Vestnik oftalmologii” jurnalının redaksiya heyətində üzvü idi. O jurnalın baş redaktoru Ümumittifaq Göz Xəstəlikləri İnstitutunun direktoru, akademik M.M.Krasnov idi. Həmin illərdə mən bu elm ocağında aspiranturada, sonra isə doktoranturada təhsil alırdım. Zərifə xanımla vaxtaşırı həmin elmi mərkəzdə, müxtəlif elmi toplantılarda, ya da jurnalın redaksiya heyətinin yığıncaqlarına gələndə görüşürdük. Bu qısa görüşlərdə, o, həmişə çox səmimi olardı, qayğılarımla maraqlanırdı.

Bir dəfə mənə dedi ki, Heydər Əliyevici də sənə boyartımını izləyir, uğurların haqqında bizim evimizdə söhbətlər olur. Mən bir az utanaraq ona və Heydər Əlirza oğluna təşəkkür etdim. Bir müddət sonra Ümumittifaq Göz Xəstəlikləri İnstitutunun təqdimatı ilə elm sahəsin-

də Ümumittifaq Lenin Komsomolu Mükafatına layiq görüləndə Heydər Əlirza oğlu məni Moskvadan Bakıya telefonla şəxsən təbrik elədi.

Heydər Əlirza oğlu sonralar illər keçəndən sonra mənfur Qorbaçovun həsədinə tuş gəlib Bakıya dönəndən sonra, (yerli hakimiyyətlə də müxalif mövqedə olanda) yazıçıların Filarmoniyada keçirilən qurultayında təsadüfən mənə yaxın oturmaqda əyləşdi. Xəlil Rza ilə birgə idilər. Görüşdük. Fasilədə həmin İdrak ətri (essələr) 77 zəngə görə bir daha təşəkkür etdim. Və bir də dedim ki, Siz Moskvadan məni təbrik etdiniz, ancaq burada Kamran Bağirov heç elə bil ki, yoxuymuş. Gülümsüdü: “Fikir vermə, hamı bir olmaz ki”, – dedi.

Akademik Zərifə xanım Əliyevanın elmi-pedaqoji, ictimai fəaliyyəti haqqında yazılanlardan fərqli qısaca öz müşahidələrimi qələmə aldım. O, bir övlad kimi, bir evin, bir kişinin xanımı kimi, bir ana kimi, alim, müəllim, vətəndaş kimi, həmişə ucalardan ucadıydı. Elmi konfranslardan sonrakı toplantılarda, ya bayramlarda, ad günlərində əksər hallarda unudulmaz Gülarə xanım da iştirak edirdi, həmişə birinci mahnı sifariş “Anamın anasıdır, Azərbaycan” olardı. “Ana” və “Azərbaycan” sözlərini heç kim onun kimi tələffüz elə bilməzdi.

44 günlük müharibəmizin cahanşümlü Qələbə ilə şəraflənən günlərində onun da ruhu şad oldu!

Akademik Zərifə xanım Əliyeva prezident xanımı, prezidentin Anasıdır. Bu, onun taleyi idi. Böyük, olduqca böyük həssaslıqla duymaq, görmək, heyran olmaq, zəhməti sevmək, insanları, Vətəni sevmək onun tükənməz istedadı idi.

Böyük məhəbbətlə insanları, Vətəni sevmək əbədi yaşayanlardır...

**Paşa QƏLBİNUR,
ATU-nun oftalmologiya
kafedrasının müdiri, professor**